

**O'ZBEKISTON-FINLANDIYA PEDAGOGIKA INSTITUTINING
FINLANDIYA INSTITUTLARI BILAN JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI
RIVOJLANTIRISH TO'G'RSIDAGI HAMKORLIGI**

Masharipov Yuldashbay

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti dotsenti

Xoldorov Zoxid Abduvaitovich

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti o'qituvchisi

Nizomov Shoxzod Toshquvvat o'g'li

O'zbekiston Finlandiya pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'zbekiston-Finlandiya pedagogika institutida hozirgi kunda Finlandiya institutlari bilan jismoniy tarbiya va sport aloqalari kun sayin rivojlanib bormoqda, kelajakda sport turlari to'g'risida o'rtoqlik uchrashuvlari o'tkazib o'z mahoratini namoyish qiladilar, institut, Finlandiya jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish hamkorligi masalalari haqida fikr mulohazalar keltirilgan.

Kalit so'zlar. Salomatlik, bola, ota-ona, sog'lomlashtirish, tarbiya, psixologik tarbiya, quyosh, suv, havo, kun tartibi, oila

**COOPERATION OF THE UZBEK-FINNISH PEDAGOGICAL INSTITUTE
ON THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS
WITH FINNISH INSTITUTIONS**

Annotation. In this article, physical education and sports relations with Finnish institutions are developing day by day at the Uzbek-Finnish pedagogical Institute, in the future they will show their skills by holding friendly meetings about sports, feedback on the issues of cooperation of the Institute, Finnish physical education and sports development.

Keywords. Health, child, parent, wellness, upbringing, psychological education, sun, water, air, agenda, family

O'zbekiston mustaqilligini jahondagi ko'p davlatlar tan oldi, ko'p davlatlar o'zlarining diplomatik munosabatlarini o'rnatdi va shu davr ichida davlatimiz jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish borasida Koreya, Xitoy, Yaponiya, Arabiston, Turkiya, Finlandiya, Amerika, Rossiya kabi yirik mamlakatlarga borib o'rtoqlik uchrashuvlari va rasmiy birinchiliklarda qatnashib, o'z mahortlarini namoyon qilmoqdalar. O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti rektori professor Shaxzoda Negmatova rahbarligida Finlandiya institutlari bilan madaniy, ma'rifiy hamda jismoniy madaniyat va sport aqalarini rivojlantirish uchun shartnoma asosida, institutda ta'lim olayotgan talabalarni fin tilini yaxshi o'rgangan talabalarni Finlandiya institutlariga o'qishga yuborish haqida kelishib olindi.

Finlandiya maktablarida dars fin yoki shved tillarida o'tiladi. 1921-yili majburiy 8 yillik ta'lim haqida qonun qabul qilingan. 1968-yili maktabda yagona 9 yillik asosiy maktablar joriy qilingan. 1975-1976 - o'quv yili Finlandiyada 17 oliy o'quv yurti (12 davlat va 5 xususiy) da 75 mingdan ortiq talaba o'qidi. 1935-yildan falsafiy jurnallar

nashr qilindi [1:167].

2001-yildan 15 yoshli fin o'quvchilari o'qish, matematika va tabiiy fanlar bo'yicha tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini baholash uchun mo'ljallangan "Xalqaro o'quvchilarni baholash dasturi" (PISA) da yuqori bol olgani butun dunyoni hayratda qoldirdi. PISA testi natijalari sabab Finlandiya maktablarining ta'lim tizimi eng yaxshi deb tan olingach, dunyoning barcha mamlakatlaridagi pedagoglar fin hamkasblari siri nimada ekanligini bilish uchun ularning tajribalarini o'rganishga kirishdilar [2:25].

Finlandiyalik bolalar va yoshlarning jismoniy qobiliyatlari bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar natijasiga asosan so'nggi yillarda sezilarli darajada o'sgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, Finlandiya bolalariga yoshlarning jismoniy mashqlarni bajarish ko'nikmalarida gender farqlari borligi aniqlangan. Tadqiqotdagi Saakslanti va uning hamkasblari tomonidan (1999-yil) bog'cha yoshidagi bolalar bilan olib borilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, qizlar muvozanatni saqlash qobiliyati o'g'il bolalarga qaraganda yaxshiroq ekanligi aniqlangan. Kalaja, Jaakkola va Jicakkonenning (2008) 7-sinf boshlang'ich maktab o'quvchilari bilan olib borilgan tadqiqoti esa qizlarning statik muvozanat testida, ya'ni flamida muvozanat testlarida, o'g'il bolalarning dinamik muvozanat testlarida ko'rsatkichi yaxshiroq ekanligi aniqlangan. Kalaja va uning hamkasblarining (2008) harakat qobiliyatlari bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarida qizlar arqondan sakrashda o'g'il bolalarga nisbatan yaxshiroq natijalarga erishgan [3:103].

Bolalar butun o'quv kuni davomida faol turmush tarziga rioya qilishlari uchun "Finlandiya maktablari harakatda" nomli yangi davlat dasturi qabul qilindi. Mazkur tajriba bu muammoni davlat darajasida hal qilish mumkinligidan guvohlik beradi. Ushbu dastur 2010-2012 - yillari 45 ta fin maktabidan sinovdan o'tkazilgan. Natijalariga umid bog'lasa bo'ladi. Agar chindan ham bunga bor imkoniyat sarflanadigan bo'lsa, o'quvchilarning jismoniy faolligini oshira oladilar. Tadqiqotlarga ko'ra, kichik sinflarning yarmi va o'rta sinflarning uchdan bir qismi ancha faol turmush tarziga ega bo'lgan. Finlandiya bolalarga g'oyalarini ifoda etish imkoni beriladi, o'zlariga qiziq tuyulgan amallarni bajarishlariga alohida vaqt va joy ajratiladi. Shu yo'l bilan javobgarlikni zimmalariga olishga undashadi.

Ammo ushbu model o'quvchiga tanlov erkinligini berish naqadar muhim ekaniga e'tiborni qaratdi. Shu yo'l bilan birga, u jismoniy faollik faqatgina tanaffuslar va jismoniy tarbiya mashg'ulotlaridagi kabi bo'lmasligini ko'rsatib beradi [2:44b].

Finlandiyada 100 mingga yaqin nodavlat assotsiatsiya mavjud bo'lib, ularda 1,5 million kishi faoliyat yuritadi. Finlar o'qish va ish bilan birga turfa jamoat ishlarida faol ishtirok etadilar. Yoshlarning besh nafardan uch nafari bo'sh vaqtida sport, san'at yoki madaniyat kabi sohalarda faoliyat yurituvchi assotsiatsiyalariga a'zo. Bugun 90% yosh fin bittadan sevimli mashg'ulotiga ega. Bu ularning sportdagi muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun ham Finlandiya 1968-yildan beri Olimpiya o'yinlarigda medalalrni qo'lga kiritib kelmoqda.

Finlandiyada yozgi va qishki Olimpiya o'yinlarida faol ishtirok etib keladi. 1948-yildan boshlab Finlandiya tog' chang'isi bo'yicha oldinigi 12 ta Olimpiya o'yinlarida qatnashgan va 2006-yilda 1 ta kumush medalini qo'lga kiritgan.

2010-yilda Finlandiya tog' chang'isi bo'yicha 7 ta musobaqada 4 kishilik jamoa bilan qatnashib, ularning eng yuqori 6-o'rinni egalladi (ayollar slalomida) [3:104].

1920-yildagi yozgi Olimpiya o‘yinlaridan boshlab figurali uchish bo‘yicha 15 ta Olimpiada o‘yinlarida qatnashib 1 ta oltin, 1 ta kumush medalni qo‘lga kiritgan, 2010-yilda Finlandiya 3 ta jamoa bilan 2 ta figurali uchish musobaqasida qatnashib 6-o‘rinni egalladi (ayollar o‘rtasida yakkalik bahslarida).

Chang‘ida sakrash sport turi bo‘yicha Finlandiya birinchi qishki Olimpiya o‘yinlaridan boshlab chang‘ida sakrash bo‘yicha oldingi 20 o‘yinda qatnashib, 10 ta oltin, 8 ta kumush va 4 ta bronza medalni qo‘lga kiritib, yangi rekord bilan 2010-yilgacha chang‘ida sakrash bo‘yicha eng muvaffaqiyatli mamlakatga aylandi, so‘nggi medallar esa 2006-yilda qo‘lga kiritildi.

2010-yilda Finlandiya chang‘idan sakrash bo‘yicha 3 ta musobaqada 5 kishidan iborat jamoa bilan ishtirok etdi, ularning eng yuqori o‘rni 4-o‘rinni egalladi (oddiy tepalikdan individual va katta tepalik jamoalarida) [3:105].

Aholi soni 5,5 million kishiga etadigan Finlandiya 31 mamlakatni ortda qoldirib, shimoldagi kichik mamlakat o‘quv rejalarini qisqartirmay, o‘qituvchi-yu o‘quvchini asabiylashtirmay ham ta’lim berish mmkinligini Amerika va butun dunyoga ko‘rsatib qo‘ygandi [2:9].

Ma’lumki, hozirgi kunda O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika institutida yuqori malakali sportchilarni, olimpiadachilarni tayyorlash uchun barcha shart-sharoit va imkoniyatlar yaratilmoqda. Talabalar o‘rtasida sportning barcha turlariga qiziquvchilar soni kun sayin ortmoqda.

Jismoniy tarbiya va sport talabalarni har tomonlama rivojlantirish, o‘quv va sport faoliyatiga tayyorlashning vosita va uslublaridan biri sifatida O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika institutining talabalari o‘rtasida jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish poydevori bo‘lib xizmat qiladi.

O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti, Finlandiya institutlari bilan jismoniy tarbiya va sport turlari bo‘yicha musobaqa qatnashchilarini tayyorlash borasida institut o‘qituvchi va murabbiylari o‘zlarining munosib ulushlarini qo‘shib qo‘shib kelmoqdalar. Ushbu harakatlar ikki yurtning o‘zaro aloqalarini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbek sovet ensiklopediyasi. 12 tom, Toshkent, 1979.
2. Timoti Uoker “Finlandiya ta’lim mo‘jizasi, Toshkent, 2023.
3. Physical education and Sport pedagogy April-2011.